

Tuwanuä, Poli iqu kinganä
1 Tesälonaika
pmeqä iquauŋqä äqäkqe
Yätamakqä kuknuä
hiŋuiqänjä iquvi

Tesälonaika ii anä-himqä naqänänjä, qua Masendoniya iuvi. Poli iqu anä-himqä Pilipai ävämaŋi, Tesälonaika iuŋqä äwätä, qokä-apäkä Jisasi Iqueqä yoqenqä iqi aquvä qämbŋqä, ävauqumuatkqe. (Wäunuiŋqä 17:1-9, hiŋuä qundŋqä.) Inäqe, Israitqä iqi äpmamiŋuwä iqua, qokä-apäkä kuapänänjä Poli iqueqä kuknuii qänaknä ipu, Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyätanqä äqumbiyi, qu äwqä quvqä imäkkuwi. Iutaŋi, Poli iqu Tesälonaika ävämakqe. Qänakŋi, iqu anä-himqä Korinä iu pmetanŋi, iqueqä wäunuä anä imiŋiyä Timoti iqu äwimetä, nätmätqä, ämaqä Kraisi Iqueqä yoqä-tänjä iquau, Tesälonaika iu äwimakqenqä awä ätukqe.

Poli iqu, Timoti iqueqä kuknuä qätä äwiyäqänŋaŋi, iqutä, Silasi iqutä, Timoti iqutäŋi, qu tuwanuä tä, ämaqä Kraisi Iqueqä yoqä-tänjä, Tesälonaika iu pmetanŋuwä iquauqä quuvqä heqiyqe, yänänäqŋqä iwimäkpŋqä äqäkuwi. Ämaqä näqŋqä-tänjä kuapänänjä iqua, kuknuä tiŋä ätmiŋuwi. Poli iqueqä tuwanuä, Goti Iqueqä bukä iu äqänänqä iutaŋi, tuwanuä tä, iqu kinganä äqäkqä iiyi. Poli iqu,

ämaqä Kraisi Iqueqä yoqä-tänjä Tesälonaika iu pmetanquwä iquauqä quuvqä heqiyqenqätä, suqä anguinqätä, aquvänä itä, tuwanuä tä äqäkqe.

Ämaqä näqñqä-tänjä iqua, knui tiinjä indqänätqänjä. Ämaqä Kraisi Iqueqä yoqä-tänjä iinjä iqua, Iqu anguni äänä pänqutiyä-qe, knuä kuapanä indqänminuwi. Qu näqñqä ipñqä iinjä wiñangi, Poli ique yatñqä äwikuwi. Ämaqe, Jisasi Iqu anqu mapqännga äpäkombqä iqua, qu hänjä hea ique-ique mapnuwänqätanä? Ga Kraisi Iqu äkñga päniqäwä? Poli iqu kimanj, tiinjä ätukqe. Qu suqä anguä iu qänaknä iqäpnuwänqe. Inji, iqua Naqä Iqueqä päniqenqä näwe imäkmbu pmepñqe.

Poli iqu, tuwanuä tqenqä kukñuä ätkqenqä

¹ Nyi Poli iqundä, Silasi iquätä, itanga Timoti iquätä, ne tuwanuä tä henyqä äväwqatqu. He Goti neqä Apiqueqätä, itanga Naqä Jisasi Kraisi Iqueqätä, epu, anjä-himqä Tesälonaika* iu aquvä äqänätqänuwä iquenqä. Goti Hanjuwä Iqu, Iqueqä qeqä imänqeuta hinji etapätä, äwqä hanuä imbu pmetpñqä emäkquä.

Poli iqu, Tesälonaika iqua quuvqä eqäkuwinqä, yeeqä ikqenqä

² Ne hea ique-iquenji, Goti Iquenyqä tääqä ätuätanänganji, henyqä knuä yqänä ipisanä, “änquiqä” ätuätunqe. ³ He heqä quuvqä eqäpiyita, wäunuä itqänuwinqätä, heqä

---

* **1:1** Wäunquinqä 17:1-9

suqä ämaqenqä äwiñqeta, wäunüä yänänäqñqä imäkätqänjuwiñqätä, itañga heqä kñui, neqä Naqä Jisasi Kraisi Iquenyqä indqämbu, hinüä äqumbu äpmapiyita, wäunüi mäwquatämäuqä a yänänäqñqä äqätänjuwiñqätäni, ne kñuä ämetanä, Goti Apique, “änguiqä” ätuätunque. ⁴ Neyämaqä, Goti Iqu henyñqä äwinyänqä iquenä, Goti Iqu he atäunüä ae etekqenqe, ne näqñqä eanitanä, “änguiqä” ätuätunque. ⁵ Iqu iinjä etekqenqe, ne näqñqä hinqi mämeqä iquque. Kukñuä äñguä we-huñqä-tänä iqu, ne hinqi mäma mäyapqä ikque. Ne yänänäqñqetä, Dñä Äñguä Iqu yätamakqä neyqanqgetä, itañga ne quuvqä yänänäqñqä eqiyanä, “Kukñuä iqu naqä-qakuiqä” ätätanä, awä etkque. Ne heyaqä awä imä äpmenä, yätamakqä heyatunquä suqä imäkminquä iunqe, hiqä-hiuäni, näqñqä ae äyä enä.

⁶ He kukñuä naqä-qakui ämakuwitanä, hanjä-iqä ämepiyännga, Dñä Äñguä Iqu yätamakqä eyqanqi, nesä, neqä Naqä Iqutä, hanjä-iqä ämetanä yeeqä iminquä-pa, he-pqe asä inä iminjuwi. ⁷ He iinjä imäkäpiyitanä, ämaqä quuvqä heqiyqä, qua naqä Masendoniya iu pmeqä iquautä, qua naqä Äkaiya iu pmeqä iquautä, ämotqueqä enqä-panä äpmenä. ⁸ Ämaqä imimä äpmenjuwi, Naqä Iquenyqä kukñui, hesa qätä ae äwikiwi. Qua Masendoniya iutä, Äkaiya iutänä ma, qua eeqänänjä iunji, he Goti Hanjuwä Iquenyqä quuvqä eqäkuwiñqe, qu qätä ae äwikiwi. Ne iunqe, awä inä matqä pa yanä. ⁹⁻¹⁰ Ne he emeqanqua, he yeeqä änä-änä ipu

äneyätmeqanğä qätä äwikuwiñqe, qu kukñuä tii ätätqänä. “Ämaqä Tesälonaika pmeqä iqua, goti quanğä iquaunji ävquatämäupu, Goti Naqä-qakuä Hänjä-pmeqä Iqueqä yäpä iqinyä äväpu, itanğa Iqueqä Ymeqä qäukuä yäninjä Iquenyqä hinuä äqumbu äpmeñäuä” ätätqänä. Ymeqä Iqu, ii Jisasi Iquvi. Iqu äpäkonganğa, Goti Iqu, Ique anği ävauqumuatkqe. Itanğa Iqu, Goti Iqueä äwqä tnäñi, suqä quvqä imäkqä iquaunqä äpäñqä ii, ne mänemeqä yätñqä, Yätamakqä Neyqä Ique.

2

Poli iqu, Tesälonaika iu wäunüä iminçenqä

¹ Neyämaqäuä, ne iqi emakque, hinçi memeqä danä ikqençqe, he näqñqä äyä eñä. ² Ne henyqä äpatunquänä anjä-himqä Pilipai iu pmetanğquänğanji, ämaqe quvqä inetquepu, neyaqä huiwiunji täñä-hunqä naqänänjä änätapminuwiñqe, he näqñqä ae eñä. Ne hanjä-iqä ii qäyä ämetanä-qe, neqä Goti Iqueqä yätamakqä iutanji, ne zä miqä danä, pemänä itanä, kukñuä anğuä we-hunqä-tänji, awä äyä etminçqe. ³ Ne ämaqeu, “He Jisasi Iquenyqä quuvqä heqäpiyä” ätuäkitunçqe, suqä tiiniqua qäsä imäkätanä, hmanji. Kukñuä quvçqe matqä, quvqä imäkqänqä kñuä mindqänqä, kukñuä quanği mäutqe. Oee. ⁴ Ne kukñuä iinji, hinçinä mätquä itqänju. Goti Hanjuwä Iqu, neqä suqä yamwiqä ae äneyätä, Iqueqä kukñuä we-hunqä-tänji, awä tuäkiquatuñquänä, quuvqä ae änaiqäkkä iuta, awi ii ätuäkitqänju. Ne

wäunuä ii imäkätunquenqe, yeeqe ämaqe miqä ipnä. Goti, neyaqä qeqä-quuvqä imñi, Yamwiqä Neyqä Iquenyä, yeeqä iwimäkätunquä äyä imäkätqänu.

⁵ Ne emayäkitanä iunji, heyaqä nätmatqä tämeqä kukñuä huitañä-huitañi maetqä itanä, hinuä yqänä äqunanä, qeqä bimbiqä natqanji kukñuä quanğä isua maetqä iminquenqe, Goti Hanjuwä Iqu näqñqä hiqanji, hiqä-hiuä-pqä näqñqä ae äyä enä. ⁶ Itanğa neyaqä yoqe, he-pqä, ämaqä huizi-pqä, haqeu mänamäuqanqe, mänenqä eä. ⁷ Ne Kraisi Iqueqä kukñuä awä tuäkiqñqä änandowatkqä eanä-qe, “He qätä äneyäpu, iinjä imäkäpiyä-qe” yänänäqñqä maetqä, ymeqä nandqä känai, anuä ävätä änguänänjä ämitñqä-panjä iinjä eanä, qeiqinyä äyä äpmaminque. ⁸ Ne henyqä kiinjä nenyätanji, qeqä etmäkätanitanji, Goti Iqueä kukñuä änguä we-huñqä-tänji awä etatunquenqä, yeeqä änenyätäqä-qe, tiinjä-pqä inänji. Ne “Quñqä yänjä inä weniunqueqä” kñuä indqänanä äpmaminque.

⁹ Neyämaqäüä, ne wäunuä dnjä huqä imäkminquä iunji, he hinuä ae äqunquwi. Inğanji he nesa hanjä-iqä mämeqä ipñqä dinqe, ne hiunji-heatqä mbqä wäunuä yänänäqñqä itanä, kukñuä we-huñqä-tänji awä etätanä, hesä anä äpmaminque. ¹⁰ He ämaqä Kraisi Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iquendä, anä äpmenänğanji, ne Goti Iqueä yäpä iqi äpmenä, suqä quvqä hui mimäkqä jänänänjinä imäkätqätaunqenqä näqñqe, henyä mämeqä, Goti Hanjuwä Iqu-pqe inä ämaminque. ¹¹ Kaniqu,

iqueqä ymeqä du änguänänjä ämitnqä-ma, ne, he hnqunä-hnqunä, tiinjä ämeyätunquä iinjce, hiqä-hiuänji näqngä enjä. ¹² Ne hiqä knuä äwqce evauqumuätätanä, heqä qeqä-quuvqä imnji yänänäqngä emäkätanä, manjä yänänäqngä tiinjä äyä etminqce. “Goti Iqu, ‘He Nyaqä miqeuñqätä, Nyaqä yoqä naqä äqonänqä iu ämotqueqänqä timäupnuwänqä’ tääqä etätñqce. Inji he Iqueqä äwinyänqä iunä pmetanqpiyä.”

¹³ Goti Iqueqä kuknuä we-hunqä-täñji, ne äma äpätanä awä etqanqgua, qätä änekuwä iunqce, he knui, “Ii ämaqeqä kuknuä ma, Goti Hanjuwä Iqueqä kuknuiqä” eyqanqgi ämakuwi. Iinjñqce, ne hea ique-ique, Goti Hanjuwä Iqueni, “änqguiqä” inä ätuätqänju. Goti Iqueqä kuknuä ii qäqu, he ämaqä quuvqä heqiyqä iquenä, yätamäqkä heyätñqceyi. ¹⁴ Neyämaqäüä, he Goti Iqueqä ämaqä, Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyäpu, qua Jutiya iu aquvä äqänäqisätqänjuwä-panjä-quenä etanquwinqce, ne näqngä enju. Ämaqä iinjä iqua, quyämaqä Israitqä iquauta hanjä-iqä ämakuwä-panji, he-pqce, ämaqä heqä qua qäyutanä iquauta, hanjä-iqä kiinjä äyä ämaka äpätqänjä. ¹⁵ Ämaqä Israitqä iquautanä hnqqua, Naqä Jisasi Ique pizqä äpäkkwi. Qänqanji iquautanä huiziqua, Goti Iqueqä kuknuä hinjä-tqä iquau pizqä äpäkkwi. Itanqga nenji hnquququa, “He neyaqä qua täunji, mäpmeqä pambiyä” änatäpu, huätä änandowatkuwi. Täñqanji Israitqä iqua, Goti Iqu äwinyänqä dunji, qänaknä miqä da, ämaqä eeqänänjä iunqä mäkanqä ipu, tiinjä itqänjuwi. ¹⁶ Ne, Israitqä

qäyä etanġi, huizi iquaunġi, quwqä suqä quvqä iuta, häñä imäkäqumuatqñqä kukñuä tuqñqe, mäutqñqä inemäkqñqä itqänä. Hea ique-ique iinä imäkäpu, quwqä suqä quvqe yändi-yändi imäkqa peyätqätanġuwitani, Goti Iqueqä äwqä tnäñi, kima qäqinyä wimetñqä itqäuä.

Poli iqu, Tesälonaika pmeqä iquau wimetñqä äwinqqenqä

¹⁷ Neyämaqäuä, quvqä inetquepiyä iqua, he evämetunquä inemäkqanġuwitani, ne hesä anä mäpmeqä eanä-qe, henyqä knui, maqänä indqänġque. Ne hiñuä eqänatunquä kiinä neñġanġqä-qe, henyqä anġumä quvepqe, ämävqänätunque. ¹⁸ Ne henyqe, mapqänqä ma quvepqänqä etanġqä-qe, Setänä iqu hoptäwä äneyätñqe. Poli iqunä, nyi aanä kuapanä emeqisqñqä änyinätñqe. ¹⁹ Neqä Naqä Jisasi Iqu anġi äquvepätqänġani, ne äsque meniunquä hiñuä äqänanä äpmenä, yeeqä äkiuta yaniunquä äpmenä, yoqä naqä äkisquea meniquä äpmenu? Nätmatqä hui-huita maetqe, hesanänqe. ²⁰ Ne yoqä naqä motqueqetä, yeeqä iqetänġi, he qäuquenġi. Iiññqe, ne he emeqisqñqä änenyätñqe.

3

Poli iqu, Timoti ique iquauñqä ändowatkqenqä

¹ Ne henyqä äwäwa itanitani, äpakänä mäpmeqä yatunquä, tii ätñġquque. “Timoti iqu äyevämeqanġa, Poli iqundä, Silasi iqundä, ye Atenisi du pmenqeqä.” ² Iinä

ätнанитани, ye Timoti ique henyqä angi ändowatkuee. Iqu neqä neyämaqä, Goti Iqutä wäunüä anä imäkäsinyä, kukñui Kraisi Iquenyqä awä ätuäkitñqä iquvi. Iqu heqä quuvqä heqiyqä iu yänänäqñqä emäkqanğuti, he pämä yänänäqñqä tqäpñqä ändowatkuee. ³⁻⁴ He tiñä iqäñqä, hanä-iqä emeqanğqenqä, äwäwa iqä diñqä, äpkqe. Ne hesä anä äpmenänğani, “Eequne hanä-iqe änemequäniqeqä” etmiñquetani, he iñqä näqñqä ae epu äpmenuwitani, ii tänğa sä änemetqäuä tä. He hiñuä ae äyä äqunänä. ⁵ “Nyi qunqä äwäwa äpakänä miqä imä” kñuä indqänätmä, Timoti ique ändowatkqe, heyaqä quuvqä heqiyqenqä näqñqä mamqä diñqe. “Ämaqä yamwiqä vqä iqu, hiqä quuvqä heqiyqe yamwiqä eyqanğa, he qua iqi päkñqänqätä, neyaqä wäunüä eeqänänä imäkätunque, hiñginäwa yeqñqätiyä, ä änänqätiyä?” tmä, kñuä kuapänä indqänätmä iutanji.

Timoti iqu, Tesälonaika iqua äñguä äpmamiñuwiñqä awä ätukqenqä

⁶ Timoti iqu hesä äpmenqe, yeni tänğaqänğa qe äyemetä, kukñuä yeeqä inqä, heyaqä quuvqä heqiyqenqätä, itanğa heqä suqä ämaqä huizi duñqä äwiñqä ämenuwiniñqätä, äma äpätä awä äyatqi. Iqu kukñuä tiñä-pqe, inä äyatqi. “Ämaqä di, qu quwqä äwqä yeeqä inqetä, nenyqä kñuä indqänäpu, ne hiñuä naqämbñqe, ne qunqä änenyätñqä-pa, iñä äwinyätqänä” äyatqi. ⁷ Neyämaqäuä,

ämaqä quvqä inemäkätqätangä hanä-
 iqä ämetanä pmetangua, heyaqä quuvqä
 heqiyqenqä qätä iinjä äwiyätanitanä, neqä
 äwqä tämni yänänäqñqä inemäkqi. ⁸ He Naqä
 Iqutä, yänänäqñqä, qänğanä ae ätqäukuwä
 du tqäutangä, inji tängani ne-pqe, quami
 änguänänjä äpmeñu. ⁹ Ne neqä Goti Hanjuwä
 Iqueqä hinuä iqini, henyñqä kñuä indqänätanä,
 yeeqä aanjä kuapänä itqäñu. Iqu yeeqä
 naqänänjä iinjä änatapkqenqä, “Änguiqe”
 qäyunäñi, äänä tätunquäwä? ¹⁰ Ne, he
 hinuä angumä ämaeqänätanä, heqä quuvqä
 heqiyqä imñi, äwa äkiñqä enjuwi, yänänäqñqä
 emäkatunqenqä, qanyä mäpmeqä, Goti
 Hanjuwä Iquenyqä tääqä hiunji-heatqä ätqa
 äwätqäñu.

Poli iqu, Goti Ique tääqä ätukqenqä

¹¹ Ne tiinjñqä nengangiyi. Goti Apiqu Kiqä-
 kiuätä, itanga Jisasi neqä Naqä Iqutäñi, ne
 pe-hunqäqi quvepatunqenqä, hänaqä qanjä
 watunquä iunji, huätä änduqiyäsinyä äñguä
 imäkiyñqä. ¹² Tiinjä-pqe inänqä. Naqä Iqu
 suqä ämaqeunqä äwiñqä iqueni, hesä, manguä
 iinjä emnätätñqä emäkquänä. Iinjä dutani, ne
 henyqä änenyätñqä-pa, hiqä-hiuänqätä, gokä-
 apäkä eeqäpnänjä iunqätä, enguätñqä. ¹³ Iinjä
 iutani, tiinjä timäutñqänä. Goti Iqu, heqä qeqä-
 quuvqä yäpä imñi, yänänäqñqä emäkquätñqä.
 Itanga hea neqä Naqä Jisasi Iqu, gokä-apäkä
 Iqueqänä atäunjuä ätekqä eeqänänjä iquatä,
 anji anä quveppqänğanä, he Goti Apiqueä

hiñuä iqinji, suqä quvqä hui maeqä, jänänänjä imäkquenä pmetanjuwännga, quvepäniñqä.

4

Suqä, Goti Ique yeeqä iwimäkqä dunä imäkqäpnqe

¹ Neyämaqäüä, ne heñi, suqä eeqäpnäñi, he Goti Hanjuwä Ique yeeqä iwimäkqäpnqenqe ae qe ämetquakque. Inji täñganji, he iunji qänaknä ipu, quamä äñguänänjä äyä äpmeñä. Itannga täñganji, ne Naqä Jisasi Iqueä yoqeta mañä etquque, suqä iinji, heqä äwqä yäpä imñi, aañä yänänäqñqä witanñguti, äpakänä imäkqäpnqä neñganji, mañi i etqu. ² He näqñqä ae äyä eñä. He suqä äänä imäkqäpnuwänqä diñqe, ne Naqä Jisasi Iqueä yänänäqñqä iuta, kukñuä ae äyä etmiñque.

³ Goti Hanjuwä Iqueqä äwiñqä imñä di, tiinñqä äwi. He heqä häñä-pmeqä eeqäpnä ique äwipu, suqä quvqä maeqä, ikikinyänjä tii hiätpnqe. Suqä huiwä yanjä-iñqä Goti Iqu änatapkqä iunä imäkäpu, suqä huiwä yanjä-iñqä huizi, mimäkqä pambu. ⁴ Qokä qäquenä ä apäkä qäquenä, suqä quvqä imäkpnqänä hiqä äwqe mevauqñqä, yänänäqñqä imäkmbu äpmapu, suqä jänänänjä Goti Iqu äwinyänqä iunä imäkqanñpu. ⁵ Ämaqä Goti Hanjuwä Iquenqä maqñqä iqua, quwqä äwiñqä kñuä indqänqä imñi, kñui hiqaqä huisä-hñqutä hiñgi wiqä, iinqänä ämapu, imäkätqäñuwä-pañuenä mäpmeqä itanñpu. ⁶ Itannga hiqä heyämaqä

hñqueqä apäkä iinji yuiqñqä itquepu, qui mi-wimäkqä pambu. Ämaqä hñqu suqä iinjä iqua imäkätqñqe, ne kukñuä yänänäqñqä tiinjä ae äyä etminqñe. Goti Hanjuwä Iqu ämaqä iinjä iqueni, kima ävätä hanä-iqä väniqeqä. ⁷ Goti Iqu ne suqä quvqä imäkqänqä tääqä iinjä mänatätmeqä ikqe. Oee. Iqu ne, Iqueqä ämaqä jänänänjä pmeqänqä tääqä änatätmakqe. ⁸ Inji ämaqä hñqu, kukñuä täuñi tuwä äwiyqäqe, ämaqä du mitqueqä pa iqi. Iqu Goti, Iqueqä Dñä Äñguä Ique etapätñqä Ique, itqueqi.

⁹ Goti Hanjuwä Iqu, suqä hiqä-hiuänqä enqä iquenyqe, ae äyä ämetquakqä-qae, ga he ämaqä quuvqä eqiyätqänjuwä huizi iquaunqä enyätñqä diñqe, tuwanjuä maqiyqä yanä. ¹⁰ He näqñqä ae ämepu, ämaqä quuvqä heqiyqä eeqänänjä, anä qua naqä Masendoniya iu im-imä äpmakäwänjuwä iunqä enyätqäuä. Neyämaqäuä, he suqä iinji äpakänä imäkqäpñqä nenğanji, manjä yänänäqñqe, i etqu. ¹¹ He kñuä yänänäqñqe, quamä qeiqi pmetpñqä iunqä ämapu, he hñqunä-hñqunä wäunui hiqe imäkäpu, itanğa hiqä quamä pmeqä du yätamäkqä hiyquätñqä diñqe, hiqä hipaitä wäunjuä iqäpñqe. Ne he iinjä imäkqäpñqä ae etminquä-qe, manjä yänänäqñqä anji etqu. ¹² He quami iinjä pmapqe, qokä-apäkä Goti Hanjuwä Iquenyqä quuvqä maeqiyqä itqänjuwä iqua henyqe, “Ämaqä äñguänänjä-quaiqä” tqanğa, he nätmatqä hmbinyqä äwa miqä pmetpnä.

Naqä Iqu anji äquvepätqänğanqä

13 Ämaqä Goti Hanjuwä Iquenyqä quuvqä maeqiyqä iqua, ämaqä ae äwekuwä iqua angi vauqänqe, knui mindqänqä ipu, hinuä äqambu mäpmeqä, huäqä-hunqä ämepu knuä äqiyätqänuwä iquayi. Neyämaqäuä, he iinjä enqä-pa pmeqänqe, “Ämaqä quuvqä eqiyäpu, quwqä anjä näweqämqä äwätqänuwä iquauni, squä wimeniqätiyä” tpiyä diñqe, he näqñqä metpñqä äneñgi. ¹⁴ Iinjä iqänqe, ne eeqäpnä quuvqä tiinjä äyä eqiyätqänu. “Jisasi Iqu äpäkonätä anqumä ävaukqeqä. Iinjä dutañi, Iqueä yänänäqñqeutañi, ämaqä quuvqä eqiyäpu äpäkonätqänuwä iquauni, Goti Hanjuwä Iqu angi ävauqumuatätä, Jisasi Iqutä ätuma quvepäniqeqä.” ¹⁵ Iinjñqä, ne Naqä Iqueä kukñui ämetanä, awi tiinjä etätqänu. “Ne häñi, Naqä Iqu angi äquvepätqänqanqä yqänä äpmamitatqä iquene, ämaqä ae äpäkonätqänuwä iquauni, hinuiqä mäwimeqä yaniqueqä.” ¹⁶ Ii tiinjä timäuniqe. Naqä Jisasi Iqu, Kiqä-kiuä manjä yänänäqñqä tqanqa, Iqueqä ynaunjqä huizi iquautañä naqä iqu-pqe, manjä inä tqanqa, Goti Hanjuwä Iqueä hääwi äkakä inä tqanqa, Naqä Iqu qäukuä yänisa quvepäniqe. Inqanji ämaqä Iquenyqä quuvqä eqiyäpu äpäkonätqänuwä iqua, qu-ganä angi vaupnuwi. ¹⁷ Inqanji iquatä, ämaqä häñä yqänä äpmamitatqä iqunesä, Jisasi Iqutä qaquvqä yätqä minatunquänä yanique. Itanqa ne Naqä Iqutä, häñä hea ique-ique anä pmetanique. ¹⁸ Iinjä etanqi, hiqä-hiuä kukñuä tqe ätnäpiyitanji, yänänäqñqä imäkñganqpu.

5

Naqä Jisasi Iqu anjumä quvepqenqä, näwe pmetatunque

¹ Neyämaqäüä, hiunji nätmätqä iini timäuqänqe, ne tuwanuä maqiyqä yanä. ² Inqe, hiqä-hiuäni näqñqä änguänä tiini ae ämakuwi. Hiunji Naqä Iqu äquvepqänqe, “Ämaqä quwä-meqä hñqu maquvepqa yänqiyä” kñuä ämenä pmetanqua, maqñqä äquvepqa-pani, maqänä ii timäuniqe. ³ Ämaqe, “Ne tängani hanä-iqä mänemeqä änguä äpmenunä” tätqätanguwänga, apäkiqua ymeqä mipñqänä täñä-hunqä naqänänä maqänä äwimeqä-pani, qui iwimäkätñqä-pqe maqänä ii wimeniqe. Inqani qu hanä-iqä naqä iquenqe, zä mäpmeqä ipnuwi.

⁴ Ämaqe, quwä-meqä hñqu quvepqañgi äqumbiyänga, iquenyqä yänuä ipnä. Inäqe, neyämaqäüä, he suqä hiawiqä qua täutanä iu mäpmeqä ipinjqae, hiunji iqu quwä-meqä enqä-pa, quvepqañga, he yänuä ipnuwä ma, oee. ⁵ Ne hea witanqi pisqä imä asusua itanä imäkätunquä iqune maetqe, oee. Ne hiunji imänatanqi, nätmätqä eeqäpnä we-hunqä iqi hinuä äqunanä, imäkätunquä iquneyi. ⁶ Inji, ne hiaqäqe, ämaqä huizi äwiñuwä-pani mäwiqä itanä, neqä Naqä Jisasi Iqu anjumä quvepqenqä hinuä äqänanä, kñuä yasämä ämetanä pmetatunque. ⁷ Ii tiinji. Ämaqä hiaqäqenqänä äwinyätñqä iqua, qu heatqänqani hiaqäqä witpnä. Itanga ämaqä

wainqä-eqä yänänäqñqeta, kñuä iqe qämä-qämä iwimäkätñqä iqua, qu heatqänğanı i imäkpnä. ⁸ İnäqe ne inä ma, we-huñqä iutañä eanitañı, ne kñuä yasämä ämetanä tiñä pmetatuñque. Ämaqä mäkä-iqä hñqu, nätmatqä quikuä iqi ktqä äqumuätänänqä-panı, ne suqä quuvqä heqiyqä iqutä, ämaqä huizi iuñqä neqä qeqä-quuvqä imda änenyätñqä iqutä, iquaqu mävquatämäuqä, a yänänäqñqä äqätanä. İtañga ämaqä mäkä-iqä hñqu, nyuänä ämuasmänqe nyuänä qui imäkñqänqä ämäuñqä-panı, ne Jisasi Iqu anğumä änyä-hänä imäkäqumuatänaiyäninçä diñqe, kñuä iqä yänänäqñqä ämenä, hiñuä äqänanä äpmenä. ⁹ İi tiñji. Goti Hanjuwä Iqu, Iqueqä äwqä tnäninçä zä iquatuñquä mänätänaiyqä ikqe. Iqu ne, neqä Naqä Jisasi Kraisi Iquesa, hänä inemäkäqumuatäninçä diñqä ätänaikqe. ¹⁰ Jisasi Iqu, ne hänä yqänä pmetanğquänğa, ä ae äpäkonatquänğa äpätqe, ne Iqutä hea ique-ique anä pmetaniquençä, äpäkonğqe. ¹¹ İnı he suqä täñga tä itqänjuwä-panä tiñji, hiqä-hiuä kukñuä tque ätnäpiyitañı, yänänäqñqä imäkñganğpu.

Suqä äñguänäninä imäkqençä

¹² Neyämaqäuä, he tii imäkpnqä yatñqä iqu. Ämaqä, heyaqä awä iqi wäuñuä dnä huqä ipu, Naqä Iqueä äwiñqä dunä ämeyäpu, “suqä quvqä ii mimäkqä pambiyä” etätqänjuwä iquauñı, heqä naqä ençä-pa quñğpnqe. ¹³ Iqua he yätämäkqä e eyätqänjuwä iuñqe, kñui äñguänä indqänäpu,

heqä äwqä imda enğanğuti, iquau mändi makittqiyqä, iquauqä yoqe, haqä muämuäqäpnqe. Hiqä äwqe, hanuä imbu, pmetpnqe.

¹⁴ Neyämaqäüä, ne kuknuä tiinjä-pqe, yänänäqñqä etqu. Ämaqä wäunüänqä enyqä itqänjuwä iquauñi, “Enyqä miqä wäunüä ipiyä” ätuäpu, ämaqä zä iqanğuwä iquauñi, yänänäqñqä iwimäkqä kuknuä isua ätuäpu, ämaqä aquvä-aquvä miqanğuwä iquauñi, yätamäkqä äväpu, itanğa ämaqä eeqänänjä iinjä iquauñi, qeiqi iwimäkqäpnqe. ¹⁵ Ämaqä he suqä quvqä etqueqä iqu, iinjä emäkqanğqenqe, kima miqä pambu. Inäqe, hea ique-iquenñi, hiqä-hiuätä, qokä-apäkä huizitä, ängüänä äminyäpu pmetpnqänä, suqä anğua dinä imäkqanğpu.

¹⁶⁻¹⁸ He hea ique-iquenñi, yeeqänä ipu, Goti Hanjuwä Iquenyqä tääqä tqe mäwquatämäuqä ipu, nätmätqä äki-äkitanjä emeqe, Goti Hanjuwä Iquenñi, “änğuiqä” tquanğpu. Goti Hanjuwä Iqu, he Jisasi Kraisi Iqutä ämuänğnänjuwä iquenä, suqä iinjä imäkqäpnqenqä äwinyätqäüä.

¹⁹ Hiqä hänä-pmeqä iunñi, Dñä Anğua Iqueqä tä äsänqe, mequmuäkqä pambu. ²⁰ Dñä Iinjä Iqu, ämaqe, Goti Iqueqä kukñui hinuä tñqä iwimäkqanği ätquwi, he iinjä, kñuä quvqä ämepu, mändi makittqiyqä pambu. ²¹⁻²² Inäqe he nätmätqä eeqäpnänñi iwäsäupu, anğui, hiqä kñuä iqä imä ämaipu, quvqä eeqäpnänñi, wimasipu.

Kuknuä yäpakiyi

²³ Goti äwqä hanuä änyanä pmeqä nätapqä Iqu, tiinjä emäkätñqä tääqä ätqu. Iqu he

Iqueqänä epu, aanä ikikinyänä emäkätņqä ätuätqäņu. Inji neqä Naqä Jisasi Kraisi Iqu anji äquvepätqänģa, heqä dnjtä, quuvqetä, huiwitä, quvqä maeqä, aanä qäyunä imäkmbu pmetpņqä, yätamäkqä eyätņqä, tääqä i ätuätqäņu. ²⁴ Goti He tääqä etätmakqä Iqu, hinģi-mända mimäkqä, Iqueqä kukņuä ätätqä du qäyunä Imäkqä Iquvi. Inji Iqu he iinģa pmetpņqe, emäkquänä.

²⁵ Neyämaqäüä, Goti Hanjuwä Iqu, ne yätamäkqä neyquätņqenģä tääqä tquanģpu. ²⁶ He äminäpiyänģanģi, quuvqä heqiyqä iquneqä suqä iunģi, quneqä inģpņqe. ²⁷ Nyi neqä Naqä Iqueqä yänänäqņqä iuta, tiinģa etqä. “He tuwanģuä tä, ämaqä quuvqä heqiyqä eeqänänģä iu a tuepiyä” etqä. ²⁸ Neqä Naqä Jisasi Kraisi Iqu, Iqueqä qeqä imänģeuta hinģi etapquä.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 5 May 2021

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac